

DUURZAAMHEID & NATUUR

NATUURDAGBOEK

25 augustus 2016

Een soort wilde kalkoen

Weturen gespannen uit de kijkhut in Zweden, in de hoop op beren. Een massieve vogel fladdert naar een boomtop. Het is een auerhoen, een soort wilde kalkoen, die je hier in april kunt zien baltsen, maar die verder moeilijk in het vizier te krijgen is. Hij kijkt waakzaam rond. Met zijn uitgestrekte hals en haaksnavel lijkt ie wel een gier.

Het wordt niet aardedonker, maar wel zo schemerig dat je alleen door de verrekijker nog wat ziet. Mijn drie geliefden gaan dutten en ik ben de enige die nog staart. Ik droom weg en ga even liggen. Ik dommel wat en schrik wakker van muggengezoem, half 3. Ik neem de wacht weer op me. De veelvraat van gisteren komt nogmaals, voor een knokig ontbijt van rauw vlees. Geen beer.

Om half 9 haalt de baas ons met zijn bootje. Hij checkt de geheugenkaart van de camera die hij in een boom heeft hangen. Daarop blijkt te zien dat er om kwart over 2 een beer naar onze hut stond te kijken.

De beer was er, maar wij zagen hem niet.

Wel zagen we dat auerhoen. Hier in Midden-Zweden zijn auerhoenders vrij algemeen, net als de in Nederland bijna uitgestorven korhoenders. Ook daar zien we er een paar van. Op de Nederlandse Holterberg worden verse korhoenders uitgezet en die worden hier gevangen.

In april organiseert Wildlife Sweden auerhoen-excursies. De balts van auerhoenders is een spektakel. De enorme hanen gaan elkaar met gespreide staarten en gestrekte halzen te lijf, terwijl ze de raarste geluiden maken. Misschien ga ik in april wel terug om ze te zien. En misschien zie ik dan toch nog een beer.

Koos Dijksterhuis

Auerhoen FOTO KOOS DIJKSTERHUIS

SCHOON BELONEN Een onderzoek om zwerfafval terug te dringen in 85 Nederlandse gemeenten stevent af op een mislukking, zegt de Bredase advocaat Rogier Hörchner.

tekst Joop Bouma

Proef die de aandacht van statiegeld afleidt

Een treuzel-tactiek, noemt 'afvaladvocaat' Rogier Hörchner de zwerfafval-proef, die het verpakende bedrijfsleven, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en stichting Natuur & Milieu hebben opgezet. In ruim tachtig gemeenten wordt nagegaan of zwerfafval kan worden bestreden door scholen, voetbalclubs en muziekverenigingen te belonen voor het schoonhouden van een gebied, een wijk, een buurt, een weg. Volgens Hörchner is de proef 'Schoon Belonen' een tactiek van de verpakingsindustrie, om overheidsmaatregelen tegen te houden. "De industrie wil hoe dan ook voorkomen dat er statiegeld komt op blikjes en kleine drinkflesjes."

De branche vreest dat het statiegeldsysteem op grote flessen wordt uitgebreid tot blikjes en kleine flessen. Drinkverpakkingen vormen een zeer groot bestanddeel van het Nederlandse zwerfafval. Onder leiding van het Afvalfonds Verpakkingen, waarin producerende en importerende bedrijven en de verpakingsindustrie samenwerken, is de proef 'Schoon Belonen' opgezet.

Scholen, sportclubs en andere maatschappelijke organisaties worden beloofd voor het inzamelen van plastic flesjes, blikjes en ander verpakkingsmateriaal. Het twee jaar durend onderzoek moet leiden tot minder zwerfafval. De branche hoopt in 2018, na de proef, 'een landelijk dekkend beloningssysteem' in te kunnen voeren. Zonder statiegeld.

Hörchner werkt als advocaat voor Tomra, een bedrijf dat inname-automaten voor statiegeldflessen produceert en voor Greenpeace en het Recycling Netwerk, een coalitie van milieugroepen die zich inzetten voor duurzaam beheer van afval- en grondstoffen. De Bredase advocaat heeft op eigen initiatief en met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur bij de 85 deelnemende gemeenten documenten opgevraagd over de proef.

Eén enkele school

De informatie die hij van de meeste gemeenten ontving, geeft hem weinig vertrouwen in de afloop van het onderzoek. Volgens Hörchner is de opzet van de proef in de gemeenten die hem informatie stuurden, zeer beperkt. Vaak doet maar één enkele school of vereniging mee. Ook het gebied waar de studie wordt uitgevoerd is doorgaans klein. "In Zaanstad gaat een speeltuinvereniging ruim 2000 vierkante meter terrein schoonhouden, dat is zo'n 40 bij 50 meter. Dat is wel heel weinig. Als je op basis van zo'n projectje heel Zaanstad zou willen schoonhouden, heb je daar meer dan

Afvaladvocaat Rogier Hörchner.

'De industrie wil hoe dan ook voorkomen dat er statiegeld komt op blikjes en kleine drinkflesjes'

40.000 van die speeltuinverenigingen nodig." De deelnemende organisaties krijgen geld uit de opbrengst van de recycling-vergoeding van plastic afval. Hörchner: "Verenigingen kunnen punten behalen, meedoen in een zwerfafvalcompetitie, of in sommige gevallen 2,50 euro per zak van 240 liter zwerfafval verdienen. Een blikje of een flesje oprapen levert dan een halve cent op."

Hörchner twijfelt ook aan de kwaliteit van een nulmeting die Rijkswaterstaat heeft laten uitvoeren in 45 van de deelnemende gemeenten. "Bijna geen enkele gemeente weet wat de zwerfafvalkosten per hoofd van de bevolking zijn en wat de omvang is van het probleem. Als je dan ook niet nauwkeurig meet hoeveel zwerfafval er voor en na de proef ligt, dan heeft dit alles - met uitzondering van het kweken van gemeenschapszin en groene gevoelens - voor een brede aanpak weinig nut."

Vorig jaar leidde een ondeugdelijke nulmeting bij eerder onderzoek naar terugdringing van zwerfafval tot stevige kritiek in de Tweede Kamer. In een motie van PvdA en D66 werd de regering opgedragen om voor de nieuwe zwerfafvalproef te zorgen voor 'een wetenschappelijk verantwoorde bepaling van het onderzoekskader, een goede nulmeting en een doeltreffende monitoring, met conclusies voor een onafhankelijke organisatie'.

Het Recycling Netwerk drong vorig jaar bij de toenmalige staatssecretaris van milieu, Wilma Mansveld, aan op een zorgvuldig onderzoek. "De duur van de proef, twee jaar, zou kunnen leiden tot langdurig uitstel van een landelijke aanpak van de retourname van plastic flesjes en blikjes", schreef voorzitter Robert van Duin aan Mansveld.

Natuur & Milieu

De brief was niet ondertekend door de stichting Natuur & Milieu, die wel aangesloten is bij het Recycling Netwerk. Van Duin, om uitleg gevraagd: "Natuur & Milieu doet mee aan de proef. Daar hebben wij onze vraagtekens bij. Om die reden hebben we besloten dat Natuur & Milieu de brief niet mede kon ondertekenen." Tjerk Wagenaar, directeur van Natuur & Milieu: "Het zou een beetje schizofreen zijn als wij die brief zouden hebben getekend en tegelijk in die proef waren gaan zitten."

Wagenaar realiseert zich dat het verpakende bedrijfsleven in uitingen gebruikmaakt van het groene imago van zijn stichting. "Maar ik vind niet dat we worden gebruikt. Wij willen het zwerfafval terugbrengen, linksom of rechtsom. Als je aan de kant blijft staan, kun je ook geen invloed uitoefenen. Uiteindelijk gaat het er om wat je wilt bereiken."

Volgens een woordvoerder van het ministerie van milieu is er ditmaal voor de nulmeting een enquête gehouden onder inwoners over de 'beleving van het zwerfafvalprobleem' en is er op plaatsen waar doorgaans veel afval ligt, 'zoals bij schoolpleinen en winkelcentra', een inventarisatie gedaan. Ook is er gekeken naar de samenstelling van het afval, aldus de woordvoerder. Over de uitkomsten van de nulmeting wordt nu nog niets gemeld, omdat het ministerie het resultaat van de proef niet wil beïnvloeden.

Hörchner vindt de proef te beperkt. Enkele grotere steden springen er volgens de advocaat in gunstige zin uit, zoals Den Haag en Vlaardingen, waar enkele tientallen maatschappelijke organisaties meedoen aan de pilot. "Maar in Hengelo, toch ook een flinke stad, doet maar één school mee, die twee weggedeelten van 500 meter gaat schoonhouden. Die marginale aanpak zie ik in de meeste deelnemende gemeenten."

Rommel in de berm langs de snelweg. FOTO ANP

Apeldoorn doet mee in het spel

Marc Veenhuizen, afvalmanager van de gemeente Apeldoorn, loopt al een tijdje mee in het afvaldossier. Hij kent als geen ander de achtergrond van de zwerfafval-pilot. "Dat is geen geheim, de verpakings- en drankenindustrie wil statiegeld op blikjes en flesjes voorkomen. Daar is dit hele spel voor bedoeld."

Maar Apeldoorn doet graag mee. "Voor ons als gemeente speelt vooral dat wij op deze manier onze verenigingen met een kleine vergoeding kunnen stimuleren om hun eigen omgeving schoon te houden. In Apeldoorn hebben zich bijna vijftig maatschappelijke organisaties aangemeld, van scouting tot roei- en buurtvereniging. Dat is toch prachtig!"

Apeldoorn heeft een eigen aanpak. Twee jaar geleden is er al eens een zwerfafval-actie opgezet. Verenigingen konden geld krijgen voor het inleveren van blikjes en kleine flesjes. Voor de nieuwe proef krijgen verenigingen per geraapt blikje of flesje vijf cent. Dat afval kan worden ingeleverd in bestaande, aangepaste statiegeldmachines van enkele supermarkten. De opbrengst wordt na het intoetsen van een code automatisch bijgeschreven op de rekening van de deelnemende vereniging. Met een contract verplichten de verenigingen zich

om een vooraf afgesproken gebied vrij te houden van zwerfafval. Veenhuizen: "Dat wordt ook gecontroleerd."

De Apeldoornse verenigingen krijgen bij het afsluiten van het contract direct 250 euro gestort, voor de opstartkosten. Ze kunnen met het rapen van blikjes en flesjes in totaal maximaal 1000 euro verdienen. Volgens Veenhuizen kan het project worden gefinancierd uit de opbrengst van 1,18 cent per inwoner, die het Afvalfonds Verpakkingen aan subsidie beschikbaar heeft voor dit soort projecten. "We hebben veel zitten rekenen, maar ik denk dat we met die subsidie kunnen uitkomen", aldus Veenhuizen.

Maar wie controleert of leden van deelnemende verenigingen hun blikjes en flesjes die ze normaal bij het gewone huisvuil zouden gooien, niet ook in de statiegeldmachines werpen om de clubkas te spekken? "Dat kannibalerende effect zal er ongetwijfeld zijn. Dat is moeilijk te controleren. In ieder geval wordt wel gekeken of het gebied dat die vereniging moet schoonhouden, ook werkelijk gevrijwaard blijft van zwerfafval. Voor ons is van belang dat wij op deze manier onze maatschappelijke organisaties steunen. En de verenigingen vinden het fantastisch, die zijn fanatiek bezig hun eigen omgeving schoon te houden."

INDUSTRIELOBBY FAALDE

Eerder mislukte een campagne van de verpakingsbranche om het bestaande **systeem van statiegeld op grote plastic flessen** in Nederland af te schaffen. Een intensieve lobby sneuvelde in de Tweede Kamer, nadat bleek dat het bedrijfsleven **eerdere afspraken** over terugdringing van afval **niet had gehaald**.

Bovendien kwam aan het licht dat het parlement door ambtenaren van het ministerie van milieu **onvolledig was geïnformeerd** over de kosten van het Nederlandse statiegeldsysteem. Die kosten werden, op basis van een onderzoek van de Wageningen Universiteit, veel hoger voorgesteld dan ze werkelijk zijn.

Staatssecretaris Sharon Dijksma van milieu gaf dit voorjaar in *Trouw* toe dat haar eigen ministerie onzorgvuldig had gehandeld. Ze verscherpte de gedragsregels voor haar ambtenaren.

CULTUUR

KUNST, MUZIEK, THEATER, EXPOSITIES, MUSEA

REIS VAN HOOFDEN
MAGNETEN
NEDERLAND
KLAASSEN

KISS OF THE SPIDER WOMAN

"HELFMAAL GESLAAGD. LATEN WE HOPEN OP EEN VERLENGING VAN DEZE MUSICAL" TROUW ★★★★★

WEGENS GROOT SUCCES TERUG VANAF 27 OKTOBER. MIS HET NIET! ZONNEHUIS, AMSTERDAM MOORD

KISSOFTHESPIDERWOMAN.NL

stedelijk museum schiedam

JAN HOEK
NEW SUPERMODELS

DAAN VAN GOLDEN
MAKE OVER

SCHIEDAM
IN BEDRIJF
ROBERT COLLETTE
FOTOGRAFEERT EEN
STAD IN VERANDERING

www.stedelijkmuseumschiedam.nl

Sturm und Drang boven Zutphen

Beethoven Festival

26 - 27 - 28 augustus 2016

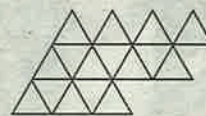
Concerten/film Jan Willem de Vriend
Lezingen/poëzie Kosellech Big Band
Beeldende kunst Nora Fischer
Workshop pianobouw Olga Pashchenko
www.beethovenfestivalzutphen.nl e.v.a.

LOUWMAN
MUSEUM

8 JULI t/m 4 SEPTEMBER
RJKSPOLITIE
PORSCHE

BRENG UW TENTOONSTELLING,
VOORSTELLING OF VEILING
ONDER DE AANDACHT VAN RUIM
2,7 MILJOEN CULTUURLIEFHEBBERS

PLAATS EEN ADVERTENTIE IN DE
RUBRIEK CULTUUR IN HET AD. DE
VOLKSKRANT, TROUW EN HET PAROOL

BEL VOOR ADVERTENTIE -
MOGELIJKHEDEN 088-572 2890